

P o s u d e k

oponenta dizertační práce doc.PhDr.JUDr. Jakuba Rákosníka, Ph.D.

na téma „Proměny sociálního práva v Československu v letech 1945-1956“

(celkem 181 stran)

Doc. J. Rákosník využil v posuzované dizertační práci širokého záběru své historické a historickoprávní erudice ke zkoumání vývoje sociálních práv v Československu. Problematika materiálních podmínek života a sociálních práv obyvatel ČSR je dizertantovou doménou vědeckého zájmu, svědčí o tom mj. patnáct položek v seznamu publikovaných prací, mezi nimi i práce habilitační. Sám autor vysvětluje v úvodu „technické“ resp. formální důvody, které jej vedly k poněkud neobvyklé struktuře předložené práce. Proměny sociálního práva v Československu mezi léty 1945 – 1956 zkoumal soustavně z mnoha pohledů, což bylo oceněno již v kladném hodnocení jeho habilitačního spisu. Pro další monografii proto zvolil akcent na dlouhodobé směry vývoje sociálních práv u nás počínaje již 19. stoletím, kde jsou jejich historické kořeny. Výsledkem této koncepce je neobvyklá struktura práce, kdy ze 165 stran vlastního textu se přesně a přímo k tématu váží kapitoly 6., 7., 8. na stranách 112 – 168, tedy něco přes jednu třetinu celého rozsahu práce. Obsáhlé partie předcházejících asi dvou třetin textu jsou hlavně právněhistorickým zkoumáním, resp. shrnutím předcházejícího vývoje. Autor své charakteristiky opírá o početnou zahraniční (anglickou) i domácí literaturu. Jeho závěry mají vysokou teoretickou úroveň včetně sociologických, politologických a obecně historických pohledů.

Vedle úvodu doc. Rákosník práci rozdělil na osm kapitol. U prvních tří do jejich nadpisu zahrnul názvy naznačující obsah. Sociální stát – jeho geneze a vývojové fáze v transnacionální perspektivě je kapitolou první, druhá se zabývá historií pojmu „sociální stát“ v Československu, třetí pak je nazvána Situace před rokem 1918. Kapitoly čtvrtá až sedmá autor vyznačil pouze letopočty a tak víceméně ve shodě s obecnou periodizací historie naší státnosti ve dvacátém století vymezil úseky 1914 – 1918 jako kapitolu čtvrtou, následující údobí 1938 – 1945 jako kapitolu pátou, šestou pak mezi léty 1945 – 1948, sedmou v období 1948 -1956. Jako samostatný, specializovaný oddíl práce působí kapitola osmá „Odvětví sociálního práva na cestě od národního pojištění k sociálnímu zabezpečení“. V ní podává v uzavřených oddílech jednotlivé úseky sociální

ochrany občanů v ČSR, a to jednak sociální resp. chudinskou péčí, jednak péčí o bydlení obyvatelstva, otázky zaměstnanosti v lidově demokratickém Československu ve sledovaném období, dále sociální pojištění a péči o zdraví. Samostatnou pasáž pak vyčlenil také pro otázky péče o rodinu. K této systematické lze namítnout, že se práce obsahově rozpadá vlastně na tři části: na úvodní – obecnou, další je vývoj předcházející vymezenému tématu a třetí – právní historie sociálních práv daného období.

Obecně pojatá první, výchozí kapitola posuzované práce musí být chápána jako integrální součást výkladů klíčových otázek a shrnutí sociálních práv vymezeného období. Autorovi správně nezáleží jen na popisu hlavních norem, hledá politické zázemí a důvody konkrétních úprav, jež vycházely z ideologických sporů stejně jako z teoretických koncepcí domácích i zahraničních vědeckých autorit. V obecné poloze jsou některé traktované otázky, jimiž se autor zabývá, předmětem pokračující diskuze.

Pro méně specializované čtenáře je užitečná první kapitola práce, v níž autor stručně vysvětluje základní pojmy např. sociální právo, sociální politika, sociální stát a jejich různé výklady či koncepce aktuální i minulé. Do domácího, více českého než československého prostředí pak autor umísťuje úvahy o vývoji chápání sociálního státu v ČSR.

Konkrétní i dobové právní předpisy zapadající do oboru pracovního práva a sociálního zabezpečení autor soustředil a přiblížil čtenáři ve třetí kapitole, kterou „úsporně“ nazval Situace před rokem 1918. Zde pro výklad zvolil více historickou platformu sledovaných otázek v naší zemi od II. pol. 19. století do počátku světové války roku 1914.

Stejnou metodou autor pokračuje ve čtvrté kapitole, kam zahrnul vývoj sociální politiky v době první světové války a v období první republiky. Podobně pokračuje i v následující kapitole páté. Šestá a dalšími kapitolami naplňuje své výzkumné téma. Proměny sociálního práva u nás v letech 1945 – 1956 hluboké teoretické zpracování vyžadují, práce doc. Rákosníka k němu významně přispívá.

V krátkém, dvoustránkovém závěru práce autor vyzdvihuje jako výsledek svého bádání dlouhodobou kontinuitu jednotlivých nástrojů sociální politiky, přičemž však se vývoj odehrával převážně ve skocích, nikoli rovnoměrně. Zde,

případně na jiném místě, mohl podrobněji objasnit význam roku 1956 jako periodizačního mezníku své práce.

D o p o r u č u j i předloženou dizertační práci doc. PhDr. JUDr. Jakuba Rákosníka, Ph.D. k obhajobě a po jejím zdařilém průběhu doporučuji mu udělení titulu Ph.D.

V Praze dne 27. září 2012

Doc. JUDr. Ladislav Soukup, CSc.

oponent